

IN DE MAMMELOKKER TE GENT

Alle Gentenaars weten, dat ze die naam enkel eerst waardig zijn als ze minimum enkele uren doorgebracht hebben in het Rolleken. Het is dan ook best, dat de leden van de H. en H. Kring Gent bij gebeurlijk geval hun rechten en plichten kennen. Ook voor de kandidaten voor het ambt van cipier zal het nuttig zijn het reglement te kennen. Het College van Burgemeester en Schepenen is met het toezicht van de stadsgevangenis belast; een van hen controleert wekelijks de toepassing van de reglementen; hij waakt er in het bijzonder op, dat de namen van de gevangenen in het register worden opgetekend en hij ontvangt

tevens de gebeurlijke klachten. Als je dus opgesloten bent, zeg dan maar dat de dochter van uw tante dienstbode is bij de zoon van de burgemeester en goede behandeling is verzekerd.

Voor het inwendig bestuur van de gevangenis wordt een bewaker aangesteld. Deze moet kunnen lezen en schrijven in de beide landstalen. Voor de kandidaat-cipiers : thans is dit artikel vervallen. De cipier legt de eed af in de handen van de burgemeester. Zijn jaarwedde bedraagt 141,75 gulden of 300 frank, tevens heeft hij een woning ter zijner beschikking. De cipier bewaart de sleutels van de gevangenis en is persoonlijk verantwoordelijk voor de vluchtpogingen en voor alle mogelijke gevolgen van zijn slordigheden. Hij mag noch aan de gevangenen noch aan de bezoekers eetwaren noch drank verkopen (geen cumul). Hij mag aan niemand toelaten contact te nemen met de opgeslotenen zonder toelating afgeleverd door de bevoegde overheid. Het eten, dat door de familie van een gevangene wordt gebracht, zal onmiddellijk door de cipier aan de opgeslotene worden bezorgd. Sterke dranken zijn verboden.

De cipier moet de gevangenen met zachtheid en menslievendheid behandelen; het is hem verboden in geval van ongehoorzaamheid of slechte wil hun een straf op te leggen. De bewaker moet dagelijks een verslag opstellen en afgeven op het politiebureau.

Elke gevangene ontvangt dagelijks 1,5 liter soep en 1,5 Gents pond brood (649 gram) samengesteld uit 2/3 tarwe en 1/3 rogge. De rantsoenen worden uitgedeeld om elf uur. Elke gevangene ontvangt bovendien een bussel stro van 15 Gentse pond; het stro wordt vernieuwd om de tien dagen. 's Winters heeft de gevangene recht op een deken. De gevangenen veroordeeld door de politierechtbank en die enkele tijd in de gevangenis moeten blijven, ontvangen een strozak met tien pond stro; het stro wordt om de zes weken vernieuwd. De cipier ontvangt als vergoeding voor het leveren van brood, soep en stro een vergoeding van 28,35 Hollandse cent per dag en per gevangene. Kandidaat-cipiers : hier ligt een middel om je inkomen te vergroten; gevangenen, die slechts enkele uren worden opgesloten, tellen ook mede en je moet hen niets bezorgen. De overheid wist dit echter ook en vond hierin een reden om een verhoging van de jaarwedde van de cipier te weigeren.

Het inwendig reglement voorziet een scheiding tussen mannen en vrouwen. De gevangenen mogen dagelijks "een luchtje scheppen" : de mannen 's winters van 8 tot 12 en van 1 tot 3 uur, 's zomers van 7 tot 11 en van 1 tot 6 uur. De vrouwen hebben minder rechten : 's winters enkel van 3 tot 5 uur en 's zomers van 6 tot 7 uur. De kamers en gangen worden driemaal per week geschuurd (dinsdag, donderdag en zaterdag). Best zich dus laten opsluiten op zaterdagmiddag tot maandagochtend : dan moet je niet schuren. De lokalen worden tweemaal per jaar gekalkt op kosten van het stadsbestuur.

De stadsgeneesheer bezoekt dagelijks voor negen uur de gevangenis; hij

verzekert zich van de gezondheidstoestand van de opgesloten, laat de zieken naar de infirmerie overbrengen en schrijft de nodige geneesmiddelen voor, die door de stadsapotheker worden geleverd op kosten van het stadsbestuur. Kandidaat-gevangene : voor maagzout, ricinusolie, enz. : niets betalen aan de cipier.

Bij overlijden van een gevangene zal de cipier er aangifte van doen aan de burgerlijke stand.

Voor de dames leden van de H. en H. Kring Gent, die eens als afwisseling een "mammelokkersoep" of "rollekenssoep" willen klaar maken en ter intentie van Meester John Bultinck ziehier de samenstelling voor tien personen : 200 gr. vlees, 70 gr. vet, 2 kg. aardappelen, 900 gr. groenten, 450 gr. rapen, 600 gr. wortels, 600 gr. brood, 250 gr. meel, 200 gr. zout. Alles laten gaar koken op een zacht vuur en koud opdienen.

Dit alles naar het reglement van 28 oktober 1817.

De huidige Mammelokker is de vroegere ingang tot de stadsgevangenis; in die tijd waren de gevangenhokken in de benedenzaal van de Lakenhal tot februari 1902. De voorgevel werd in 1741 gebouwd door David t'Kindt. Het half-verheven beeldhouwwerk werd enkele jaren geleden hersteld. De stadsgevangenis werd in 1902 gedeeltelijk afgebroken toen de laatste vakken van de Lakenhalle werden gebouwd. In de 19de eeuw werd de stadsgevangenis druk "bezocht" : in 1855 werden er 2788 personen opgesloten, daarna daalt het aantal "bezoekers"; in 1865 zijn er slechts 1117; daarna zal dit aantal terug stijgen. In 1900 werden 2563 namen in het register opgetekend.

In de Mammelokker kwamen heel wat sukkelaars en bedelaars terecht. Als voorbeeld een bericht uit de Gazette van Gend van 26 september 1838 : "Een tiental jongens van tien tot vijftien jaar oud zonder vaste woonplaats en 's nachts onder de bruggen of in het Groot Kanon slapende, zijn gisteren nacht bij politie maatregel aangehouden en in de Mammelokker in hechtenis gezet".

De beroemdste persoon, die in de Mammelokker werd opgesloten, is vermoedelijk Louis Blanc (1811-1882). Gevlucht uit Parijs na de bloedige arbeidersopstand van 24-26 juni 1848, waarbij 4000 slachtoffers vielen en gevolgd door een meedogenloze repressie, werd Louis Blanc te Gent in de Veldstraat op zondag 27 augustus aangehouden en voorlopig in de Mammelokker opgesloten. Op maandagavond werd hij vrijgelaten en vertrok over Oostende naar Londen. Eerst in september 1870 keerde hij naar Frankrijk terug.

Om te eindigen nog een bericht uit de Gazette van Gent van 21 februari 1870. Ter gelegenheid van de loting werd er door de lotelingen heel wat gedronken : deze, die een goed nummer hadden getrokken, deden het van blijdschap; de anderen om hun ongeluk te vergeten. Dikwijls kwam het ook tot baldadigheden en vechtpartijen. "De dagen der loting zijn verscheidene personen welke wat te diep in het glas hadden gekeken, voor rustverstoring in de Mammelokker opgesloten, waar men de gevangenen een kot gaf, waar zich niet het minste bedding bevond;

zelfs beweert men geen stro. Wanneer ze 's anderendaags werden uitgelaten, waren ze half dood van de koude". Dergelijke voorvallen zullen zich jaarlijks voordoen.

Zo lezen we op 15 februari 1898 : "Militieloting. Heden was het veel rustiger dank zij de genomen politie maatregelen. Toch zijn nog 28 personen voor dronkenschap en opstand in de Mammelokker opgesloten". In december 1909 werd de nieuwe militiewet gestemd in het parlement; de loting behoorde tot het verleden. Nu schrijft de Gazette van Gent : "De loting is afgeschaft; dit is ook het einde van de vele ergerlijke toelen. Voor de neringdoenden en vooral voor de herbergiers aan en rond het stadhuis en voor de huurhouders is het een groot verlies".

M. VAN GENT

BIBLIOGRAFIE

1. Zo pas verscheen het boek "HANDELINGEN der Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent" nieuwe reeks, deel XXVI, 1972.
Inhoud : A. VERHULST : De vroegste geschiedenis en het ontstaan van de stad Gent.
D. ROELANDT : De voedingsgewoonten in de Gentse Sint-Pieters- en Sint-Baafsabdij tijdens de late middeleeuwen.
Dr. Med. E. G. R. OSSIEUR : J. B. Jacob, chirurgijn, verloskundige en auteur (1734-1790).
C. VANDENBROECKE : Graanbevoorrading en graanaanvoer te Gent en Brussel tijdens de eerste helft der 19de eeuw.
A. BRAEKMAN-DEVOLDER : Het Gentse blad "Den Vaderlander" en de strijd om de uitvoering der XXIV artikelen.
E. C. COPPENS : La société Huet. Tussen revolutie en reactie.
Bijdrage lidmaatschap : 200 F jaarlijks.
Prijs van deze aflevering voor niet-leden : 300 F.
Alle betalingen dienen gedaan via P.R. van de Maatschappij, 3706 80, Blandijnberg 2, Gent.
2. In Vooruit (24 november 1973) : De werelddtentoonstelling van 1913 te Gent door A. Bracke.
Idem : (1 december 1973) : Vijftig jaar geleden overleed Virginie Loveling te Gent door J. Murez.